

УДК 93/94:929 Шемјакин А. Л.
DOI <https://doi.org/10.31212/zradova.17.rusijaisrbija.ars.17-19>

Алексеј Борисович АРСЕНЬЕВ
Самостални истраживач
arsenjev@neobee.net

Алексеј Борисович АРСЕНЬЕВ
независимый исследователь

Сарадња и дружење са Андрејем Шемјакином Сотрудничество и дружба с Андреем Шемякиным

Упознао нас је београдски историчар Мирослав Јовановић. Већ током тог првог сусрета који је протекао у отвореном разговору довољно је било да смо се допали један другом. Лако смо установили да су наше оцене актуелних прилика у Југославији-Србији и Русији готово идентични, да смо забринути тим стањем и свесни неминовних последица.

Међутим, главна тема првог, а и свих наредних сусрета била је руска емиграција у Југославији. Андреја Леонидовича је више интересовао социолошки аспект тог феномена, ситуације у којима су се затекле избеглице-емигранти, прилагођавање и асимилација Руса у новој средини, али и судбине емиграната, обичних људи и руске стваралачке интелигенције. Бавећи се током многих година животом и културном делатношћу руске емиграције у Југославији, не као професионални историчар, већ као потомак трећег поколења руских избеглица и одрастао међу њима, Андреју Леонидовичу управо је то и такво требало од мене. Да из једне другачије визуре сазна нешто ново, детаљ или појаву, још нефиксирану у историјској литератури.

Тих година историчар Мирослав Јовановић је завршавао своју свеобухватну докторску дисертацију „Руска емиграција на Балкану“ – пионирско дело, неоптерећено политичким и идеолошким предзнацима. Као монографија, објављена је 2005. године, прво у Русији, а следеће године у Београду. Удвоје и утроје претресали смо теме из поглавља тог рада.

Испоставило се да је Андреј Шемјакин већ познавао неколицину представника руске етничке заједнице у Србији, старијих од

мене. Много су му дали сусрети и казивања Београђанина Алексеја Ивановича Постникова, рођеног 1914. године у Петрограду, који је 1933. матурирао у Руском кадетском корпусу у Белој Цркви, 1939, дипломирао на грађевинском одсеку Техничког факултета, па годинама службовао на Косову, затим био асистент Београдског универзитета. Андреј Леонидович ми је говорио да је захваљујући познанству са инжењером Постниковим и књигама које је од њега добијао, знатно проширио своја знања о Европи XX века и балканским приликама међуратног периода, као и да су његови историјски и друштвени постулати брзо еволуирали.

Други Београђанин био је Андреј Александрович Гардењин, рођен 1933. године, већ у Југославији, један од даљих потомака руског пуковника, грофа Николаја Рајевског, хероја Српско-турског рата, погинулог код Адровца. О њему је Андреј Шемјакин објавио неколико радова, на руском и српском језику.

Андреј Леонидович је више пута пословно долазио у Нови Сад и радио у Библиотеци и Рукописном одељењу Матице српске. Тада је волео да водимо разговоре удвоје, сами. Каснијих година нашег дружења његови доласци у Нови Сад готово редовно су били у друштву са двоје-троје колега-историчара. Дружили смо се у моме стану, размењивали наше публикације, одлазили у свима нама драге Сремске Карловце, у рибљи ресторан на обали Дунава. После обавезних ракија и рибље чорбе, Андреј би наручивао кечигу или смуђа и пио бело карловачко вино.

Елоквентан, духовит и увиђаван, до танчина је савладао српски језик, није грешио у нагласцима, одлично познавао српску историју, културу, народне обичаје, искрено волео Србију. Лако је и радо успостављао контакт са људима. Слушао је и поштовао свачије мишљење, веома ретко улазио у полемику. Памтио је датуме, честицао рођендане и одлазио на крсне славе својих многобројних српских пријатеља. Дирљиви су били његови дарови нама, Русима у Србији – Тулски медањаци са пекмезом, „бренд“ његовог родног града Туле. Приликом сваког нашег сусрета је инсистирао да ме води у своју Тулу и у Толстојеву „Јасну Пољану“, На жалост, то се није реализовало.

У његовим радовима помињао је моје име, као извор и безначајних информација. Посебно се радовао, примљеном од мене, копијом тада још необјављеног рукописа „Балканске успомене“ Василија Штрандмана, руског царског дипломате у Краљевини Србији, 1909–1915. године, а после мојих дугих трагања за њима, затурених у јед-

ном архиву у Америци. Андреј Шемјакин је приредио руско издање овог текста, оценивши његов историјски значај. Написао је обиман предговор и коментаре. Повезао сам га са београдским издавачем српског издања, а касније и са особом у Америци, која је дала формалну сагласност да се успомене објаве у Русији. Упознао сам га и са московским издавачем, код кога је књига и објављена 2014. године.

Андреј Леонидович је био одушевљен, примивши од мене необјављени рукопис мемоара „На зарубежној родине“, Београђанке Ирине Георгијевне Грицкат-Радуловић (1922–2009), лингвисте, академика САНУ. Имао је чврсту намеру да их интегрално објави у Русији, као значајно сведочанство епохе. Са својим пријатељем, историчарем Александром Силкиним, успело им је да објаве неколико маркантних фрагмената тог рукописа: 2011. године у часопису „Славјанский альманах“, затим 2014, у другом тому зборника „Русские о Србији и сербах“ и 2017, у четвртом тому зборника докумената и материјала Руско-српских односа (1917–1945) „Москва – Србија, Београд – Русија“.

А. Шемјакин ми је саветовао да сарађујем са московским историјским часописом „Родина“, а ја њему – у српском „Руском алманahu“ (Земун). Био ми је одани пријатељ и храбрио ме да пишем и објављујем у Русији. Из руку Андреја Леонидовича примао сам његове чланке и књиге, са топлим посветама.

Читао сам му одломке рукописа књиге о Првој руско-српској гимназији у Београду. Сам се понудио и написао опсежну рецензију-препоруку за њено објављивање у Русији.

Неколико месеци пред његов брзи, неочекивани одлазак био ми је гост у Новом Саду. Овог пута дошао је сам. Промукло и тихо је говорио, али из њега је, као увек, врела мисао и срдачност. Захваљујући њему, упознао сам се и спријатељио са московским и београдским историчарима, са којима настављам сарадњу и дружење.